

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ОВС УКРАЇНИ

Кузніченко О. В.
Стрельнікова Г. С.

У статті розглянуто питання правового захисту працівників ОВС України, обґрунтовано необхідність термінового вирішення проблем у цій сфері й створення сприятливих умов для виконання працівниками ОВС своїх завдань і функцій, що забезпечить відновлення порушених прав, підтримання гідного рівня життя як власне службовця, так і членів його сім'ї.

Ключові слова: працівники ОВС, правовий захист, службові обов'язки.

В статье рассмотрены вопросы правовой защиты работников ОВД Украины, обоснована необходимость срочного решения проблем в этой сфере и создания благоприятных условий для выполнения работниками ОВД своих задач и функций, что обеспечит восстановление нарушенных прав, поддержание достойного уровня жизни как собственно служащего, так и членов его семьи.

Ключевые слова: работники ОВД, правовая защита, служебные обязанности.

The questions of legal protection of ATS Ukraine, the necessity of immediate solution of problems in this area and the creation of favorable conditions for the implementation of policemen their tasks and functions that provide redress, maintaining a decent standard of living as their own servants, and members of his family 'her.

Keywords: policemen, legal protection, job responsibilities.

Захист працівників органів внутрішніх справ (далі - ОВС) є безпосереднім обов'язком органів державної влади, які повинні захищати їх життя та здоров'я, забезпечувати сприятливі умови для ефективного виконання ними своїх прав і обов'язків, гарантувати особисту безпеку й підтримку гідного рівня життя їх родинам. Недосконалість правової бази щодо забезпечення захисту працівників ОВС призвели до прояву корупційних мотивів з боку посадових осіб, а відтак і зневіри громадян у можливість здійснення працівниками своїх завдань і функцій. Сьогодні, коли виникає питання щодо здійснення працівниками своїх обов'язків, населення держави впевнене в тому, що вони не можуть професійно та якісно впоратися з поставленими перед ними завданнями. Тому з особливою гостротою постає питання щодо змін у системі МВС України, її організації, правового регулювання та законодавчого закріплення.

На жаль, з моменту проголошення незалежності України проблема правового захисту працівників ОВС щоразу зростала, а кроки на шляху до змін були настільки незначними, що нині це питання потребує термінового вирішення. Отже, була запропонована Концепція першочергових заходів реформування системи МВС та ряд інших нормативно-правових актів, які спрямовані на якісно нові зміни, спираючись при цьому на зарубіжний досвід інших країн.

Теоретичну основу дослідження складають наукові праці провідних учених, діяльність яких направлена на на-

укове пізнання способів і засобів реалізації та застосування правового захисту працівників ОВС: М.Г. Александрова, О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, В.С. Венедиктова, Л.Я. Гіцбурга, М.І. Іншина, В.В. Ковальської, О.В. Кузніченко, О.В. Лавріненка, О.М. Обушенка, О.Н. Ярмиша та ін.

Кожна особа, будь-то громадянин України, іноземець, біпатрид чи особа без громадянства, потребує захисту, беззаперечного дотримання принципів соціальної рівності та законності, охорони конституційних прав, свобод і законних інтересів людини й громадянина. Важливу роль у вирішенні цих питань займає діяльність працівників ОВС, на яких покладається обов'язок щодо забезпечення законності, збереження майнових і немайнових цінностей особи, забезпечення порядку на місцях, охорони життя і здоров'я осіб від протиправних і злочинних посягань. Ураховуючи значний обсяг обов'язків щодо захисту прав громадян працівниками ОВС, держава зобов'язана надати належний захист безпосередньо й самим працівникам ОВС.

Отже, виникає нагальна необхідність удосконалення та розвитку законодавства України в процесі реформування системи МВС, про що неодноразово вказувалося в літературі. А саме те, що необхідно забезпечити працівників ОВС дієвими нормативно-правовими актами, які б могли повною мірою охопити всі недоліки їх життєво важливого захисту [1, 6-7].

Так, відповідно до ст. 8 Загальної декларації прав людини кожна людина має право на ефективне відновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих конституцією чи законом [2].

Зрозуміло, що положення цієї статті поширюються й на працівників ОВС, які користуються цим правом нарівні зі всіма громадянами. Зміни, які відбувались і відбуваються в суспільному житті, внесли багато нового в діяльність ОВС, розширення їх компетенції, удосконалення форм і методів діяльності. Частина цих змін знайшла своє нормативне закріплення, але, враховуючи сучасні темпи розвитку суспільного життя, ще більша їх частина потребує відповідного правового визнання та унормування [3, 97].

Можна стверджувати, що доволі непростий політичний стан країни в останні роки певним чином пов'язаний зі слабкою, нерозвиненою правовою захищеністю працівників ОВС. Тому особливе занепокоєння викликають негативні тенденції в області захисту прав щодо виконання працівниками ОВС своїх службових обов'язків. До них відносяться втручання в діяльність працівників ОВС різних посадових осіб, а також порочна практика, що довгий час мала місце в судах, при якій свідчення працівників ОВС не визнавались як докази, або розцінювались як малозначні по відношенню до показань інших свідків, що, на жаль, продовжується й сьогодні.

Слід відзначити, що в результаті недосконалої правозастосовної практики у сфері правового захисту дії працівників ОВС при несенні служби втрачають наступальний активний характер, і більш того - вони самі стають об'єктами злочинів [4, 105]. Таке явище в суспільній

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

практиці на сьогодні є досить актуальним.

Правовий захист для працівників ОВС повинен забезпечувати, передусім, природні права на життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність у процесі здійснення ними посадових обов'язків. Вони мають загально значимий характер, оскільки притаманні кожній людині або громадянину. Особливістю правового захисту цієї категорії осіб є те, що їх захист залежить від характеру їхньої професійної діяльності та від того, чи має вона ризиковий або, порівняно з іншими професіями, небезпечний характер.

Оскільки більш детально ми будемо розглядати саме правовий захист працівників ОВС, необхідно, на нашу думку, звернути увагу на законодавчу сторону цієї тематики. Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, є частиною національного законодавства [5]. А в ст. 8-1 Кодексу законів про працю (далі - КЗпП) прописано, що, якщо міжнародним договором або міжнародною угодою, в яких бере участь Україна, встановлені інші правила, ніж ті, які містить законодавство України про працю, у такому випадку використовують правила міжнародної угоди або договору [6]. Отже, у Конституції України й у КЗпП України закріплено принцип пріоритету міжнародно-правових норм перед нормами національного законодавства. Тому можна стверджувати, що міжнародні норми істотно впливають на національне законодавство шляхом прямого застосування міжнародно-правових актів після затвердження останніх. Сьогодні триває завзята робота на шляху до адаптації та пристосування нових норм і правил міжнародних стандартів.

Конституція передбачає коло трудових прав і обов'язків для працівників. Дотримання прав і свобод людини є найголовнішим, фундаментальним конституційним принципом, право на життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку належать до природних принципів, які є невід'ємними та рівноправними для кожної особи, що знаходиться на території держави. Стаття 43 Конституції України проголошує, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [5]. Необхідний контроль і порядок забезпечується саме завдяки працівникам ОВС, права яких, на жаль, також щоразу порушуються. Тому й був прийнятий Закон України "Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів" [7], який не може досконало реалізовуватися без правильного розуміння кожною посадовою особою, що саме на неї покладається обов'язок захищати працівників, що від її обґрунтованих і правомірних дій може залежати навіть те, чи залишиться живим працівник ОВС.

Водночас необхідно зазначити, що в Законі України "Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів" встановлена система особливих заходів державного захисту працівників суду і правоохоронних органів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров'я, житло й майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку зі службовою діяльністю цих працівників [7].

Можна говорити про те, що цим нормативно-правовим актом не встановлений захист кожного працівника, як індивідуально визначеної особи, ці особи захищені тільки в рамках своїх повноважень, які покладає на них держава.

Зазначимо, що ст. 15 Закону України "Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів" установлений перелік уповноважених органів і спеціальних підрозділів, які наділені обов'язком здійснювати захист окремих працівників. Відповідно до зазначеного заходу забезпечення безпеки здійснюють: органи служби безпеки, органи охорони державного кордону України, розвідувальні органи України, органи внутрішніх справ, органи управління Військової служби правопорядку в Збройних Силах України.

Але ж постає питання, чому особу, яка потребує захисту, захищає працівник органу, де вона перебуває на службі. До їх обов'язків належить достатня кількість різних проблемних питань, і доповнити цей перелік ще захистом своїх колег, на наш погляд, - неможливо.

У свою чергу, кожен науковець тлумачить термін "правова захищеність" по-різному, керуючись власним досвідом і напрацюваннями. Так, наприклад, А.В. Буданов зазначає, що правова захищеність - це відповідність правової та нормативної бази діяльності органів внутрішніх справ об'єктивним умовам і завданням цієї діяльності та те, що вона визначає рівень правового забезпечення професійної діяльності працівника і можливості його правового захисту при вирішенні ним професійних завдань або особистих проблем, пов'язаних із даною діяльністю [8, 23].

Вчений Г.М. М'якішев, викладаючи зміст правової захищеності, поділяє заходи правового захисту на три групи: надання працівникам певних прав та обов'язків; обмеження втручання в службову діяльність працівників; установлення відповідальності за дії, що перешкоджають виконанню покладених на працівників обов'язків, за вчинки, що порушують їхні права і свободи працівників [9, 156].

Правовий захист працівників ОВС залежить від належного використання існуючих форм правового захисту, а також пошуку нових форм, що здатні надати максимальний соціальний та економічний захист.

В юридичній літературі відмічають два аспекти правового захисту працівників ОВС:

правовий захист працівників ОВС, як представників закону та держави;

захист прав і законних інтересів особистості працівника при проходженні служби в ОВС [4, 103].

На нашу думку, насамперед потрібно досліджувати та врегульовувати питання захисту працівників ОВС, не узагальнюючи поняття щодо того, що ця людина є суб'єктом, який забезпечує захист громадян і громадський порядок, чи є особою, яка є представником закону та держави.

Важливу роль при вирішенні питання щодо правової захищеності відіграє право на захист гідності, честі та ділової репутації працівників ОВС як представників закону та держави. Такий захист повинен урегульовуватися не тільки на законодавчому рівні, що також відіграє важливу роль, а й на практиці. Потрібно покласти повноваження особливого значення на відповідні державні органи, направлені на здійснення захисту посадових осіб, які мають спеціальне соціально-правове становище в суспільстві.

Ми живемо в неспокійний час, коли працівники ОВС потребують захисту все більше й більше. Отже, потрібно змінювати деякі положення законодавства. А починати необхідно із забезпечення безпеки працівників ОВС, військовозобов'язаних і державних службовців. У законодавці повинна домінувати думка про те, що найважливішим у світі є життя, а захист життя громадян

покладається на зазначених компетентних осіб, які й самі потребують цього захисту. Тому, на нашу думку, потрібно створити окрему службу, яка б охоплювала захист усіх державних органів і забезпечила б оновлено якісний результат діяльності працівників ОВС.

Отже, вважаємо необхідним створення сприятливих умов для виконання працівниками ОВС своїх завдань і функцій, що забезпечить відновлення порушених прав, підтримання гідного рівня життя як власне службовця, так і членів його сім'ї. Працівник ОВС, до обов'язків якого належить захист громадян, громадського правопорядку, забезпечення безпеки осіб та ряд інших обов'язків і завдань, також, безсумнівно, потребує захисту, адже він стоїть на варті Закону.

Література

1. Сальник М. Хто впроваджуватиме нові стандарти / М. Сальник // Іменем Закону. - № 6 (5964). - 2015. - С. 6-7.
2. Загальна декларація прав людини (рос/укр) від 10.12.1948 // Офіційний вісник України. - 2008. - № 193. - Ст. 3103.
3. Кузніченко О.В. Загальні питання правового захисту працівників органів внутрішніх справ / О.В. Кузніченко // Південноукраїнський правничий часопис. - 2014. - № 1. - С. 96-98.
4. Молдован О.І. Загальні проблеми правового захисту

працівників органів внутрішніх справ / О.І. Молдован // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. - № 2. - 2011. - С. 101-107.

5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

6. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1971. - 322-VIII.

7. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 11. - Ст. 50.

8. Буданов А.В. Система и метод обеспечения личной, профессиональной безопасности сотрудников ОВД / А.В. Буданов // Организация работы с кадрами в ОВД. - 1997. - С. 23-28.

9. Мякишев Г.М. Правовая и социальная защита сотрудников органов внутренних дел / Г.М. Мякишев // Организация работы с кадрами в органах внутренних дел. - 1997. - С. 156-157.

*Кузніченко О.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
ОДУВС
Стрельнікова Г.С.,
курсант ОДУВС
Надійшла до редакції: 12.04.2015*